

УДК 021.4:004.946.5.056

Тетяна Білушчак,
кандидат історичних наук,
асистент кафедри соціальних
комунікацій та інформаційної
діяльності Національного
університету "Львівська
політехніка"

Валерія Акиджі,
магістр кафедри соціальних
комунікацій та інформаційної
діяльності Національного
університету
"Львівська політехніка"

Особливості сервісів для створення віртуальних виставок у формуванні ефективного бібліотечно-інформаційного простору

Розглянуто організацію віртуальних виставок у бібліотечних інституціях як сучасну форму обслуговування та забезпечення інформаційних потреб користувачів. Проведено порівняльний аналіз шести сервісів для створення віртуальних виставок, виявлено їхні переваги й недоліки. Запропоновано схему функціональної моделі для формування бібліотечно-інформаційного простору.

Ключові слова: віртуальна виставка, інформаційно-комунікативні технології, бібліотечно-інформаційний простір, інтернет-технології, контент, функціональна модель, діаграма потоків даних

Постановка проблеми та її актуальність. Інтенсивний розвиток та використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що відбувається у суспільстві, передбачає модернізацію бібліотечної діяльності та підвищення рівня обслуговування різноманітних категорій читачів. До популярних форм забезпечення інформаційних потреб сучасних користувачів належать віртуальні виставки. *Актуальність* теми зумовлена потребою впровадження інноваційних підходів у бібліотечній виставковій діяльності та дослідження сервісів, які використовують для створення віртуальних експозицій, що сприятиме формуванню бібліотечно-інформаційного простору сьогодення.

Мета статті — проаналізувати сервіси для створення віртуальних виставок бібліотек і виявити їхні переваги та недоліки. Для досягнення мети виконано такі *завдання*: здійснено аналітичний огляд наукових праць, присвячених проблемі організації виставкової діяльності; проведено порівняльний аналіз шести сервісів для створення віртуальних виставок; побудовано функціональну модель процесу формування ефективного бібліотечно-інформаційного простору.

Розв'язання проблеми вдосконалення та використання сучасних інформаційних технологій у бібліотечній виставковій діяльності вивчали Л. Бабій, Т. Баланиук, В. Бондаренко, Т. Дупляк, Н. Захарова, Н. Збаровська, Н. Криворучко, Л. Кудря, Н. Лис, С. Моїсеева, І. Николаєв, В. Соколов, Т. Ткаченко, С. Толочко, Л. Трачук [2—3; 6—16]. Проте порівняльний аналіз переваг чи недоліків сервісів для створення віртуальних виставок, не проводився.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження ІКТ у бібліотечну діяльність докорінно модернізує можливості у сфері пошуку, зберігання та опрацювання даних. Сьогодні одним із пріоритетних завдань є формування віртуального бібліотечно-інформаційного середовища, що надає суттєві переваги,

як-от: активізація професійної конкуренції; модернізація комунікації бібліотеки з користувачами, популяризація установи; можливість ефективного представлення електронних ресурсів і послуг, якісного дистанційного обслуговування; використання онлайн-виставок для розкриття бібліотечних фондів тощо [1; 5].

Забезпечення інформаційних потреб користувачів здійснюється завдяки організації віртуальних представництв: сайтів, блогів, сторінок групи у соціальних мережах. Для розроблення інформаційного ресурсу потрібна система управління контентом (CMS) — програмне забезпечення, за допомогою якого створюється бібліотечний веб-сайт установи та інші мережеві ресурси.

Розглянемо функціональну модель, яку застосовують для формування сучасного бібліотечно-інформаційного простору. Найпоширенішим засобом структурного моделювання під час побудови функціональної моделі є діаграма потоків даних — DFD (Data Flow Diagrams). Це один з основних інструментів моделювання функціональних вимог до проєктованої системи, за допомогою якого вона поділяється на підсистеми, процеси та подається у форматі мереж, зв'язаних потоками даних. Мета засобів DFD — продемонструвати перетворення вхідних даних у вихідні в процесах та виявити співвідношення між ними. Розглянемо докладніше процес формування інформаційного простору бібліотеки. До функціональної моделі входять такі сутності: "Бібліотекар інформаційного простору", "Керівник бібліотечного відділу", "Директор установи" та "Відвідувачі інформаційного простору бібліотеки" (схема 1).

Зовнішня сутність "Бібліотекар інформаційного профілю" — це фахівець, який має вищу освіту за відповідною спеціальністю (наприклад, закінчив Національний університет "Львівська політехніка", кафедру "Соціальних комунікацій та інформаційної діяльності" за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архів-

на справа"). Такий фахівець розробляє для бібліотеки сайт та наповнює його контентом, а також створює віртуальні виставки.

Зовнішня сутність "Керівник бібліотечного відділу" — це заступник керівника установи, який вивчає надану інформацію, макет віртуальних виставок, пропонує та редагує меню інформаційного ресурсу.

Зовнішня сутність "Директор установи" — співробітник, який здійснює повний контроль над установою та затверджує проект інформаційного ресурсу, макети віртуальних виставок тощо.

Зовнішня сутність "Відвідувачі інформаційного простору бібліотеки" — особи, які відвідують інформаційний ресурс бібліотеки, здійснюють інформаційний пошук, а також вносять відгуки, пропозиції та запитання.

Після розроблення контекстної діаграми здійснюється її деталізація. Модель поділяють на підсистеми, кожна з яких описують окремо (схема 2).

Ця модель складається з трьох процесів: 1) "Організація інформаційного наповнення"; 2) "Розроблення

інформаційного ресурсу"; 3) "Реалізація контенту інформаційного ресурсу".

На вході першого процесу акумулюється інформація для сторінок меню, віртуальних виставок, вносяться пропозиції, відгуки та запитання відвідувачів, а на виході — формується проект інформаційного ресурсу та макети віртуальних виставок.

Після визначення структури інформаційного ресурсу реалізується другий процес, що передбачає роботу над попередньою будовою інформаційного ресурсу. На виході отримують затверджені керівником установи проект інформаційного ресурсу та макети віртуальних виставок.

Визначивши організацію сторінок меню інформаційного ресурсу, фахівці переходять до третього процесу, котрий має на меті текстове та графічне наповнення сайту, сторінки, блогу тощо; оформлення віртуальних виставок, розроблених за допомогою відповідних сервісів; створення умов для ефективного пошуку, що дає змогу знаходити релевантну та пертинентну інформацію.

Схема 1. Контекстна діаграма можливої реалізації процесу "Формування інформаційного простору бібліотеки"

Схема 2. DFD 1-го рівня декомпозиції процесу "Формування інформаційного простору бібліотеки"

З огляду на зростання конкуренції на ринку інформаційних продуктів і послуг вагомим значення набуває впровадження інноваційних форм обслуговування користувачів, однією з яких є віртуальні виставки — важливий компонент у формуванні бібліотечного простору.

Для аналізу особливостей організації віртуальних виставок обрано сервіси Google Презентації, Prezi, Calameo, PhotoPeach, SlideShare, Slidely. Розглянемо їх основні функції, переваги та недоліки (табл. 1).

Під час порівняльного аналізу сервісів для створення віртуальних виставок застосовано такі параметри: мова інтерфейсу, умови використання сервісу (платний чи ні), мультимедійність, формат документа для конвертації. Згідно з даними таблиці,

переважає англійський інтерфейс, проте засоби створення виставок інтуїтивно зрозумілі. Важливе значення також мають умови використання сервісів. Більшість із них безплатні, але, приміром, Prezi надає вільний доступ лише на 30 днів. Slideshare, PhotoPeach пропонують безплатні варіанти, що мають певні функціональні обмеження, однак цих можливостей достатньо для створення цікавої та оригінальної віртуальної експозиції. Автор може розширити функціональний спектр сервісу за додаткову плату. Фактично в усіх сервісах надано можливість інтеграції аудіо, відео, зображень і тексту, проте у PhotoPeach є обмеження на додавання тексту, який можна імпортувати лише в графічному форматі (JPG, GIF, TIFF та ін.).

Таблиця 1

Характеристика сервісів, які використовують для створення віртуальних виставок у бібліотечних установах

Назва сервісу	Мова інтерфейсу	Умови використання сервісу	Мультимедійність	Формат документа для конвертації	Особливості застосування під час створення віртуальної виставки
Google Презентації	Укр.	Вільний	Так	.pptx, .pps, .ppt	Користуватись Google Презентаціями можна на комп'ютері, смартфоні, планшеті; сервіс уможливорює колаборативну роботу над створенням та редагуванням віртуальної виставки, дає користувачеві змогу завантажувати віртуальну виставку на комп'ютер у всіх доступних форматах (наприклад, PDF, PPT і TXT)
Prezi	Англ.	Платний	Так	.jpg, .png, .gif	Можливість колаборативної роботи над створенням та редагуванням віртуальної виставки; наявні якісні шрифти; велика кількість оригінальних шаблонів для створення віртуальних виставок; можливість "наближати" і "віддаляти" слайди, створювати "тривимірний ефект", є візуальні ефекти; матеріали виставки-презентації можна згорнути в одну картинку і, збільшивши певний слайд, зробити акцент на потрібному тексті, слові, зображенні; до програми можна завантажити слайди з PowerPoint і доопрацювати їх. Недолік — не підтримує роботу з таблицями
Calameo	Англ., рос.	Вільний	Так	.doc, .docx, .ppt, .pptx, .pdf, .jpg, .png, .odt	Надає можливість миттєвого створення книжкової полиці; легкий і наочний процес введення публікації у сервісі; створена віртуальна виставка чи електронна публікація розміщується на сайті за допомогою коду; портал пропонує засоби для спілкування, зокрема внутрішню поштову службу, а також групи і спільноти за інтересами; користувач має змогу обирати дату доступу до віртуальної виставки; є можливість використання у віртуальній виставці інтерактивних елементів (внутрішні та зовнішні гіперпосилання, відео, аудіо, зображення) в режимі Editor
PhotoPeach	Укр.	Вільний	Так	.jpg, .tiff, .gif	Сервіс дає змогу представляти віртуальну виставку у двох варіантах: фотокарусель і слайд-шоу; створювати вікторини, тести та залишати коментарі; ділитися виставкою в соціальних мережах (Facebook, Twitter); розміщення на сайті — за допомогою коду
Slideshare	Англ.	Вільний	Так	.pdf, .ppt, .pps, .pptx, .ppsx, .pot, .potx	Є можливість створювати віртуальну виставку-подорож; розміщення віртуальної виставки на сайт бібліотеки — через лінк або код; має інтеграцію з популярними соціальними мережами; розпізнає текст кирилицею, не змінюючи його; легкий пошук інформації за потрібною тематикою; оскільки сервіс індексується системою пошуку Google, то будь-який відвідувач має змогу знаходити презентації-виставки за допомогою ключових слів (tag); максимальний розмір запропоно-

					ваного дискового простору — 1 Гб. Серед недоліків сервісу: не імпортує ефектів, не дає змоги редагувати імпортовану презентацію; використання зображень з анімацією призводить до часткового приховування контенту віртуальної виставки
Slidely	Англ.	Вільний	Так	.jpg, .png, .gif	Сервіс дає змогу створювати історію у вигляді інтерактивного колажу або слайд-шоу, також є можливість інтеграції з соціальними мережами та іншими фото- й відеосервісами; всі типи інтерактивного контенту пов'язані між собою; будь-яку галерею можна відкрити як слайд-шоу, а колаж — як інтерактивну галерею; сервіс працює лише з найсучаснішими або оновленими браузерами

Висновки. Швидкий розвиток сучасного життя, інформатизація суспільства стимулюють бібліотеки до безперервного пошуку новітніх форм і технологій роботи з аудиторією. Створення віртуальних бібліотечних виставок — це важливий елемент ефективного та якісного обслуговування різноманітних груп користувачів, що сприяє зростанню їх культурно-освітнього рівня та популяризації діяльності бібліотеки. Сьогодні представлено велику кількість програм і сервісів для створення віртуальних виставок. В межах роботи проведено порівняльний аналіз шести сервісів, проаналізовано переваги й недоліки кожного з них. Також запропоновано контекстну діаграму можливої реалізації формування бібліотечно-інформаційного простору, яка дає змогу вивчити особливості роботи системи та її призначення у взаємозв'язку з внутрішніми та зовнішніми елементами.

Список використаної літератури

1. *Bilushchak T.* Information and communications technologies in the archives and museums activities / T. Bilushchak, S. Fedushko // Proceedings of the 5th International Academic Conference ICS-2016. — Lviv-Slavske, 2016. — P. 308—309.
2. *Бабій Л.* Віртуальна книжкова виставка: нова форма інформаційних ресурсів бібліотеки / Л. Бабій. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nrkpnuiobk_2015_4_54. — Назва з екрана.
3. *Баланюк Т.* Використання медійних технологій в роботі бібліотеки / Т. Баланюк. — Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4661/1/Баланюк.pdf>. — Назва з екрана.
4. *Білушак Т.* Віртуальні виставки: нові можливості у соціально-комунікаційних інституціях / Т. Білушак, В. Акиджи // Матеріали VII Міжнародної наукової конференції "Інформація, комунікація, суспільство" (ICS-2018). — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. — С. 81—82.
5. *Білушак Т.* Віртуальний інформаційний простір архівних та бібліотечних установ / Т. Білушак, М. Комова, Ж. Мина // Матеріали V Міжнародної наукової конференції "Інформація, комунікація, суспільство" (ICS-2016). — Львів-Славське: Видавництво Львівської політехніки, 2016. — С. 322—323.
6. *Бондаренко В.* Віртуальні виставки як дистантна бібліотечна послуга / В. Бондаренко. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2015_41_36. — Назва з екрана.
7. *Захарова Н.* Виставкова діяльність бібліотек як елемент інформаційного обслуговування / Н. Захарова. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2014_39_43. — Назва з екрана.
8. *Збаровська Н.* Виставкова діяльність публічних бібліотек / Н. Збаровська // Шкільна бібліотека плюс. — 2011. — № 12. — С. 6—10.
9. *Кудря Л.* Віртуальна книжкова виставка — нова форма популяризації документів / Л. Кудря // Бібліотечна планета. — 2009. — № 1. — С. 37—39.
10. *Лис Н.* Віртуальні книжкові виставки — важлива складова діяльності бібліотеки: досвід НТБ НУ "Львівська політехніка" / Н. Лис. — Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/1548/4/44-437-447.pdf>. — Назва з екрана.
11. *Моисеева С.* Віртуальна книжкова виставка в бібліотеке / С. Моисеева // Использование мультимедийных технологий в библиотеке: информ.-метод. дайджест. — 2012. — С. 37—43.
12. *Ніколаєв І. В.* Використання сучасних інформаційних технологій у роботі бібліотек / І. В. Ніколаєв, Н. В. Криворучко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. — 2015. — Вип. 27. — С. 294—301.
13. *Соколов В.* Особливості бібліотечно-музейної виставкової діяльності / В. Соколов // Бібліотечний вісник. — 2015. — № 3. — С. 37—42.
14. *Ткаченко Т.* Інтернет технології у виставковій діяльності / Т. Ткаченко, Т. Дупляк // Маркетинг в Україні. — 2008. — № 3 (49). — С. 23—28.
15. *Толочко С.* Книжкові виставки бібліотеки: традиції та новації / С. Толочко. — Режим доступу: http://library.vn.ua/Konf2017/text/2017_12.doc. — Назва з екрана.
16. *Трачук Л.* Віртуальна виставка: нова бібліотечна послуга бібліотеки / Л. Трачук // Вісник Книжкової палати. — 2007. — № 11. — С. 36—39.

Рассмотрена организация виртуальных выставок в библиотечных учреждениях как современная форма обслуживания и удовлетворения информационных потребностей пользователей. Проведен сравнительный анализ шести сервисов для создания виртуальных выставок, выявлены их преимущества и недостатки. Предложена схема функциональной модели для формирования библиотечно-информационного пространства.

The organization of virtual exhibitions in library institutions as a modern form of service and satisfaction of information needs of users is considered. On the basis of the necessity of introducing innovative approaches in library exhibition activities, an analysis on the example of six services for the creation of virtual exhibitions was carried out and their advantages and disadvantages were identified. The scheme of the functional model of tasks for the formation of the library information space was built.

Надійшла до редакції 15 січня 2019 року